

ЦІННІСТЬ ПРОФЕСІЇ ЛІКАРЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНИ

*Гарбар Людмила Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та політології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Сучасна медицина перебуває у стані глибоких трансформацій зумовлених глобалізаційними процесами, розвитком цифрових технологій і соціальними викликами. У цьому контексті професія лікаря набуває особливого значення, адже поєднує високий рівень професійної компетентності з моральною відповідальністю перед суспільством. Для України, яка переживає кризові та воєнні реалії, питання цінності лікарської професії стає стратегічним, оскільки лікар виступає не лише як фахівець, а й як символ гуманізму та стійкості.

Війна, соціальні кризи та трансформації системи охорони здоров'я формують новий контекст для професії лікаря. Лікар тут виконує подвійну функцію: професійну, яка передбачає порятунок життя, та символічну, що репрезентує гуманність й моральну стійкість. Суспільство очікує від лікаря не лише компетентності, а й емпатії, готовності до служіння та високої відповідальності. Свідченням зазначеного є не лише публічні дискусії, а й офіційні документи, зокрема Етичний кодекс лікаря України [1], який закріплює принципи гуманізму, милосердя та моральної відповідальності.

У світі, де цифровізація та мобільність кадрів стають нормою, лікар має адаптуватися до нових технологій, але водночас зберігати гуманістичні засади професії. Слушними щодо цього вважаємо міркування Ю. Євтушенко, яка зауважує, що формування професійно-етичної культури лікаря є ключовим чинником довіри суспільства в умовах глобалізації та кризових подій, зокрема війни в Україні [2].

Інтеграції медичних практик, мобільності кадрів та стандартизації професійних вимог сприяє глобалізація, яка також актуалізує проблему збереження гуманістичних засад медицини. Лікар у глобалізованому світі має діяти не лише як фахівець, а й як носій моральних цінностей, здатний забезпечити баланс між технологічними можливостями та етичними обмеженнями. «У глобалізованому світі лікарі виконують важливу роль у забезпеченні високої медичної експертизи та компетентності у лікуванні та діагностиці захворювань. Українські лікарі, зокрема, стикаються з унікальними викликами, пов'язаними із специфікою системи охорони здоров'я, обмеженими ресурсами та нестабільною політичною ситуацією» зазначає Д. Лашкул, наголошуючи на необхідності поєднання глобальних стандартів із українськими гуманістичними традиціями [3, с. 129].

Попри все зазначене, професійна етика та деонтологія повинні залишатися фундаментом довіри до медицини. Медична деонтологія в Україні спирається на традицію від Гіппократа до сучасних кодексів й регулює поведінку лікаря у складних ситуаціях, забезпечує баланс між професійними діями та моральними нормами. Основними принципами професійної діяльності лікаря в сучасних умовах, не зважаючи на обставини, залишаються повага до гідності пацієнта, відповідальність за наслідки професійних рішень, дотримання етичних норм у взаємовідносинах із колегами та суспільством. У кризових умовах ці принципи набувають особливої ваги, адже саме вони формують довіру до системи охорони здоров'я. Важливим завданням є формування нової моделі професійної культури, яка поєднує глобальні стандарти з українськими гуманістичними традиціями.

В Україні перспективи розвитку професії лікаря пов'язані з цифровізацією, телемедициною та модернізацією освітніх програм. Серед ключових викликів є також міграція лікарів, що створює ризики для української системи охорони здоров'я, але водночас відкриває можливості для інтеграції у світові практики та підвищення стандартів. Очільник Міністерства охорони здоров'я України В. Ляшко в одному із інтерв'ю 2024 року попереджав про глобальний дефіцит медичних працівників різного фаху й зауважував, що «стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) передбачає глобальний дефіцит кадрів у медичній сфері до 2030 року» [4]. Дефіцит кадрів через військові дії в Україні вже вплинув на багато сфер, але, як прогнозують у Міністерстві охорони здоров'я, глобальна нестача фахівців-медиків очікується вже до 2030 року. Причина – тривалість здобуття медичної спеціальності та міграція українців через війну та мобілізацію [5].

Професія лікаря в умовах глобалізації та суспільних трансформацій України є стратегічним ресурсом, що забезпечує не лише збереження життя, а й утвердження гуманістичних цінностей. Лікар виступає як носій моральної відповідальності, символ стійкості та довіри суспільства. Саме тому розвиток професії лікаря має розглядатися не лише як галузеве завдання, а як ключовий чинник формування єдиного гуманітарного простору та утвердження цінності людського життя.

Список використаних джерел

1. Етичний кодекс лікаря України: Затверджено рішенням Української Медичної Ради протокол № 18 від 27 січня 2006 р. URL: <https://mcu.org.ua/nadlezhashhaya-medicinskaya-praktika/eticheskij-kodeks-vracha-ukrainy/> (дата звернення 30.01.2026).
2. Євтушенко Ю. Формування професійно-етичної культури лікаря в умовах глобалізації: виклики, технології та педагогічні стратегії. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 88, том 1, 2025. С. 321–329 https://www.apfn-journal.in.ua/archive/88_2025/part_1/48.pdf (дата звернення 30.01.2026).
3. Лашкул Д.А. Роль лікаря в 21 столітті: етика, глобальні виклики та професійна відповідальність. Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні

проблеми в медицині): зб. матеріалів V міжнар. наук.-практ. конференції, (28-29 лютого 2024 р). Запоріжжя: ЗДМФУ, 2024. С. 128-130.

4. На Україну чекає глобальний дефіцит лікарів, – глава МОЗ. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/health/v-ukrajini-nazrivaye-globalniy-deficit-likariv-glava-moz-12680919> (дата звернення 02.02.2026).

5. У МОЗ попередили про масштабний дефіцит лікарів у найближчі роки. СТІНА. URL: <https://kyiv.ukrainianwall.com/132460-likarni-sporozhniyut-ukrajinciv-poperedili-pro-masshtab> (дата звернення 02.02.2026).